

گزارش کامل نشست سی و ششم

مهارت‌آموزی موثر برای اقشار و مناطق کم‌برخوردار: درس‌آموخته‌ها و تجارب

تاریخ رویداد: سه‌شنبه ۷ اسفند ۱۴۰۳

ساعت برگزاری: ۱۶ تا ۱۹:۳۰

نحوه برگزاری: (حضوری / مجازی)

محل برگزاری: پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف

سخنرانان:

امین آرامش- ابراهیم اطلسی- علی زرافشان- علی راد- زینب شهبازی- علی اصلان شهما- سمانه گلاب- الهام مراد- آنا یارعلی

نویسنده گزارش: زینب شهبازی - فاطمه رجبی

خلاصه گزارش

متن خلاصه گزارش

رویداد سی‌وششم از سلسله نشست‌های «توسعه پایدار برای ایران»، با عنوان "مهارت‌آموزی موثر برای اقشار و مناطق کم‌برخوردار: درس‌آموخته‌ها و تجارب"، در روز سه‌شنبه، ۷ اسفند ۱۴۰۳، به صورت ترکیبی (حضور و مجازی) و با بیش از ۱۰۰ شرکت‌کننده برگزار شد. شاخه محرومیت‌زدایی مدرسه توسعه پایدار با توجه به اهمیت جایگاه «مهارت‌آموزی» در تغییر کار و زندگی اقشار و مناطق کم‌برخوردار، تصمیم گرفت تا با برگزاری رویدادی، ضمن معرفی برخی تجربه‌های دارای درس‌آموخته از گوشه و کنار کشور، به رشد انگیزه، دانش و بینش مخاطبان خود و به ویژه کنش‌گران اجتماعی جهت طراحی و اجرای موثر سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقدامات مهارت‌آموزی در نقاط مختلف کشور یاری برساند. باتوجه به شرایط دشوار اقتصادی حاکم بر کشور در سال‌های پیش رو، «مهارت‌آموزی» موثر قطعاً می‌تواند یکی از ابزارها و امیدهای توسعه ظرفیت انسانی کشور و نیز مواجهه با مسائلی چون فقر، نابرابری و حتی آسیب‌های اجتماعی باشد.

این رویداد دارای سه بخش بود. بخش اول مرور تجربه مجموعه‌ها یا اشخاصی که در حوزه مهارت‌آموزی برای اقشار کم‌برخوردار فعالیت داشتند. در بخش دوم نتیجه پروژه مطالعاتی مرتبطی ارائه شد که توسط تیم پژوهشی مدرسه توسعه پایدار و با حمایت موسسه خیریه کارساز انجام شد. در بخش سوم نیز با حضور صاحب‌نظران، تحلیل و گپ‌وگفتی راجع به موضوع رویداد صورت گرفت.

بخش اول: معرفی تجارب

آقای علی اصلان شهلا بعد از معرفی موسسه خیریه کارساز، به ۱۰ حوزه‌ای اشاره کردند که مؤسسات خیریه در آن مشغول هستند (بهداشت و درمان، آموزشی، اجتماعی، عمرانی، توزیع‌کننده، توان‌یابی و بازپروری، پژوهشی، خدمات مشاوره، محیط زیست، امور بین‌الملل) و در ادامه با مقایسه سه نسل از این مؤسسات اشاره داشتند که خیریه کارساز جزو مؤسسات نسل سوم است که به‌ویژه در حوزه پژوهش و ایده‌پردازی نیز فعالیت می‌کند.

آقای شهلا در ادامه با اشاره به هرم توسعه اجتماعی بیان داشتند که خیریه کارساز سعی کرده است در حوزه برنامه‌های اجتماعی مسأله‌محور و کسب‌وکار اجتماعی نیز ورود کند. از نگاه ایشان، ریشه‌ای بودن راه حل، اقتصادی بودن، سهولت اجرا، پذیرش در بستر اجتماعی مورد اجرا، و چند اثر بودن از مهم‌ترین شاخص‌هایی است که در موسسه کارساز مورد توجه قرار می‌گیرد.

آقای شهلا در ادامه با اشاره به برنامه «ماهر» در مجموعه کارساز بیان داشتند که فعالیت‌های کارساز در حوزه مهارت‌آموزی در سه گام تجهیز مدارس، راه‌اندازی هنرستان‌های خصوصی، و راه‌اندازی مراکز کارورزی صورت گرفته است. به اشتراک‌گذاری تجهیزات، توسعه فرهنگ محافظت و افزایش بهره‌وری سه استراتژی مهم در تجهیز مدارس در این موسسه است.

پیشینه‌پژوهی و آینده‌پژوهی دو فعالیت دیگر از موسسه کارساز در ارتباط با مهارت‌آموزی است. در حوزه پیشینه‌پژوهی با مدرسه توسعه پایدار وارد همکاری برای یک کار مطالعاتی جامع شده‌اند که نتایج آن در ادامه این نشست ارائه خواهد شد. یکی دیگر از برنامه‌های ماهر در حوزه دریانوردی و با شرکت راهبر دانش و با تمرکز بر دریانوردی بوده است. تجهیز هنرستان‌ها، تهیه و چاپ کتب آموزشی، آموزش مربیان از اقدامات در این حوزه بوده است.

تجربه دوم به جامعه یابوری فرهنگی مرتبط بود که توسط آقای علی راد ارائه شد. جامعه یابوری فرهنگی در سال ۶۲ با هدف مدرسه‌سازی تأسیس شده است. این مجموعه از سال ۹۰ در حوزه مدرسه‌یاری و ورود به مدرسه و کیفیت‌بخشی به آموزش نیز مشغول شده است. در جامعه یابوری ۱۱ طرح آموزشی در قالب مدرسه‌یاری اجرا می‌شود. طرح «تولید حین آموزش» یکی از این طرح‌ها است که در این نشست به آن پرداخته شد.

در این طرح، دانش‌آموزان هنرستانی در خارج ساعات مدرسه به تولید لباس می‌پردازند و در قالب پیش‌خرید لباس‌ها، ضمن درآمدزایی برای دانش‌آموزان، به هنرستان‌ها کمک می‌شود که تجهیزات مورد نیاز خود را خریداری کنند. از نگاه آقای راد این طرح در افزایش اعتماد به نفس و عزت نفس دانش‌آموزان هنرستان تأثیر داشته است.

در سال ۱۴۰۱ به کمک مؤسسه نوید برای این پروژه یک هم‌افزایی صورت گرفته و موضوع ارزیابی و اثربخشی پروژه در دستور کار قرار گرفت. از نگاه آقای راد این مدل از آن جهت می‌تواند یک الگویی در راستای توسعه پایدار باشد که در توان‌افزایی و مهارت‌افزایی دانش‌آموزان مؤثر واقع خواهد شد و در پر کردن فضای خالی بین آموزش و پرورش و نیاز بازار کار می‌تواند مؤثر باشد.

سومین ارائه‌دهنده تجربه، ابراهیم اطلسی بود که به شکل ویدئویی از زاهدان در رویداد شرکت کرد. فعالیت‌های آقای اطلسی از سال ۱۳۹۶ شروع شده و در قالب سه طرح اتاق کارآفرینی مدارس، استارت‌آپ دانوکیا و تشکیل تعاونی‌های دانش‌آموزی در شهر زاهدان بوده است.

طرح اتاق کارآفرینی مدارس (اکام) برای ارتقای سطح دانش‌آموزان و رشد تفکر خلاقانه در میان دانش‌آموزان متوسطه در سال ۹۷ در سیستان و بلوچستان بوده است. در این طرح، هدف اصلی آموزش ایجاد کسب‌وکار برای دانش‌آموزان بوده است. در این چرخه نکته‌ای که به آن توجه شد این سوال است که مسأله جامعه محلی و نیاز جامعه چیست و در گام بعد فراگیران با توجه به آن به دنبال ایجاد کسب‌وکار باشند.

در طرح دانوکیا، دانش‌آموزان در حوزه تولید نهال کار کردند. در این طرح ۳۸۶ نهال از دانش‌آموزان تحویل گرفته شد. به ازای هر نهال در سال ۱۴۰۱ مبلغ ۵۰ هزار تومان به دانش‌آموزان پرداخت شد. یکی از اثرات این کار این بوده است که بر خلاف کمک‌های خیرین (که در سال‌های گذشته به صورت یک شکل بوده است)، این بار بدون اهدای از بیرون و با خوداتکایی بچه‌ها، مایحتاجی که خودشان نیاز داشتند را از حق‌الزحمه دریافتی خریداری می‌کردند.

آقای اطلسی در ادامه با اشاره به محدودیت‌های قوانین کار برای فعالیت دانش‌آموزان بیان نمودند که تعاونی‌های دانش‌آموزی در راستای حل این مشکل ایجاد شده است. ابتدا به صورت آزمایشی بوفه مدرسه به تعاونی‌های دانش‌آموزی تحویل داده شده است. بعد از آن تعاونی گسترش پیدا کرده و بچه‌ها تولیدات خود را به فروش گذاشتند و محصولات دانش‌آموزان در قالب نمایشگاه به فروش رسید. این فعالیت جنبه‌های مثبتی داشت، اما آسیب‌هایی هم به همراهش بوده که در جلسه به آن اشاره شد.

در ادامه، خانم الهام مراد به نمایندگی از تیم پژوهشی مدرسه توسعه پایدار، ارائه کوتاهی از پژوهش انجام‌شده داشتند. خانم مراد گفت این پژوهش با عنوان «مهارت‌آموزی برای اقشار و مناطق کم‌تر برخوردار» با اعلام نیاز مؤسسه کارساز در یک تعامل مشترک با مدرسه توسعه پایدار شریف و توافق و مشخص‌شدن شرح خدمات در شهریور ۱۴۰۲ آغاز شد. نکته مثبت این پروژه از نگاه خانم مراد این بود که در فضایی که خیلی از خیریه‌ها در ایران بر اساس آزمون و خطا و بر اساس تقلای خودشان به پیش

می‌روند و به بهبود اثر بخشی توجهی چندانی نمی‌شود، این رویکرد در این مؤسسه بوده تا پشتیبان یک پژوهش در مورد چگونگی طراحی و اجرای امور خیر خودشان شوند. خانم مراد در ابتدا در یک نگاه کلی به این پژوهش، عنوان، هدف و روش پژوهش را بیان کردند. مسیر پروژه دارای چهارگزارش بوده است. بخش ادبیات و پیشینه پژوهش و تجارب بین‌الملل در بخش اول، مصاحبه با صاحب‌نظران در گزارش دوم، بررسی چند تجربه داخلی در گزارش سوم و تحلیل نهایی بخش‌های قبلی در گزارش چهارم آمده است که در نیمه اول سال ۱۴۰۴ گزیده‌ای از یافته‌های پروژه در قالب یک کتابچه به صورت عمومی منتشر خواهد شد. خانم مراد در ادامه بیان کردند در این پروژه ده تجربه بین‌المللی در موضوع مهارت‌آموزی برای جوانان بررسی شده است، همچنین با سی نفر از صاحب‌نظران و فعالین حوزه مهارت‌آموزی (با تمرکز بر اقشار کم‌برخوردار) مصاحبه صورت گرفته است؛ علاوه بر این، در گزارش سوم پروژه به پنج تجربه پرداخته شده است: مؤسسه کاریار، پویش پیشتازی، مرکز مشاوره و خدمات کارآفرینی سپهر، طرح تولید حین اشتغال جامعه یابری فرهنگی و طرح مراکز توسعه شغلی مدرسه اشتغال شریف گزینه‌های مورد بررسی در این قسمت بوده‌اند.

خانم مراد در ادامه بیان کردند که از بررسی مجموعه مطالعات دیگران و نیز از بررسی تجربیات استخراج‌شده این‌طور به نظر می‌آید که وضعیت عمومی مهارت‌آموزی برای اقشار کم‌برخوردار در ایران در شرایط مطلوبی نیست. در جمع‌بندی این بخش بیان شد که موانع و چالش‌های مهارت‌آموزی در کشور در ابعاد کلان، از جنس مسائل نیازمند کنش سیاستی از جمله پیگیری اجرای قوانین، اصلاح قوانین و بازنگری در رویه‌های عمومی آموزش و پرورش است. موضوعی که در ادامه به آن پرداخته شد پاسخ به این سؤال بود که هدف از آموزش مهارت برای اقشار و مناطق کم‌برخوردار را چگونه باید تبیین کرد؟ برای تبیین هدف از آموزش مهارت برای اقشار و مناطق کم‌برخوردار باید با نیم‌نگاهی نسبت به پژوهش‌های انجام شده و تجربیات دیگر در این حوزه، ابتدا هدف‌گذاری‌های اولیه را انجام داد؛ سپس با دیدی گشوده و پذیرا به سراغ زمینه آموزش مهارت و جامعه مورد نظر رفت و با توجه به زمینه و در همراهی با مردم این اهداف را بازتعریف و چارچوب‌بندی مجدد کرد. خانم مراد در بخش پایانی صحبت‌های خود به نکاتی کلیدی در چارچوب بایدها و نبایدهایی اشاره کرد که ضروری است در پروژه‌های مهارت‌آموزی برای اقشار کم‌برخوردار به آن توجه کرد.

در ادامه، پنل پایانی این نشست برگزار شد. خانم زینب شهبازی از پژوهشگران مدرسه توسعه پایدار و دبیر این پنل سؤالاتی را از حاضرین مطرح کردند. آقایان علی زرافشان، امین آرامش، و آنا یارعلی و خانم سمانه گلاب از فعالان و افراد صاحب‌نظر و باتجربه در این حوزه بودند که در گفت‌وگوهای پنل مشارکت داشتند.

آقای زرافشان در پاسخ به اینکه معیار موفقیت پروژه‌های مهارت‌آموزی را چه می‌داند گفت از منظر خود پروژه، موفقیت به این است که منتهی به شغل شود یا اگر پروژه‌ای برای شاغلان است منتهی به ارتقای شغلی و مهارتی افراد شود. صرف آموزش یک مهارت منجر به یک شغل نمی‌شود بلکه در کنار آن آموزش کارآفرینی و اینکه فرد بتواند مهارتش را برای یک کار استفاده کند دلیل بر موفقیت می‌شود. آقای آرامش در پاسخ به این سؤال گفت: در مورد داستان مهارت‌آموزی بخواهیم صحبت کنیم، بهتر است اول بین مهارت‌های سخت و نرم تفکیک داشته باشیم و مهارت‌های نرم در این بین اهمیت خیلی زیادی دارند. نکته دیگری که آقای آرامش بیان کردند یک مسأله پرتکرار در بسیاری از اقشار کم‌برخوردار است که در نقش قربانی فرو رفته‌اند و باید اول توجیه شوند که نیاز است و می‌توانند چیزی یاد بگیرند و این مانع ذهنی برداشته شود.

خانم یارعلی نیز در شروع بحث عنوان کردند: باید بگویم مهارت‌آموزی یک ابزار است و هدف نیست و برای گروه کم‌برخوردار باید چشم‌انداز را هم مشخص کنیم. در ادامه اشاره کردند که اگر ما چشم‌اندازی از طرح برای خودمان نداشته باشیم، نمی‌توانیم انتظار از جامعه هدف داشته باشیم. موضوع دیگری که خانم یارعلی به آن اشاره داشتند، «نیازسنجی» بود که از نظر ایشان باید

برگرفته از پیشینه آگاهی مخاطب باشد. خانم یارعلی برای تغییر رفتار به بخش دانشی، بخش مهارتی و مهم‌تر از این‌ها بخش نگرشی اشاره کردند و گفتند: چیزی که مهارت ما را تحت تأثیر خودش قرار داده، «نگرش» است. سپس خانم سمانه گلاب هم به این موضوع اشاره کردند که وقتی مؤثر بودن را بررسی می‌کنیم باید ببینیم چه کاری را برای چه گروهی و در چه بستری و در چه جغرافیایی انجام می‌دهیم؛ همچنین در هر پروژه‌ای باید شاخص‌های ارزیابی‌مان را محدود به اشتغال نکنیم و متوجه تأثیر اجتماعی باشیم. پس اثرگذاری را باید با توجه به شرایط و متناسب با منطقه و در حین پروژه در تعامل با گروه هدف تعریف کنیم. پس از سوال آغازین، دبیر پنل سوالات تکمیلی را مطرح نمود و شرکت‌کنندگان و حاضرین نیز دیدگاه‌ها و سوالات خود را در میان گذاشتند.

درباره مدرسه توسعه پایدار

مدرسه توسعه پایدار، یک مرکز دانشگاهی «دغدغه‌محور» است که در دی ماه ۱۳۹۶ و در زیرمجموعه پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف شکل گرفته است. این مرکز، از نظر حقوقی وابسته به دانشگاه صنعتی شریف بوده و از نظر مالی، خودگردان و بدون بودجه دولتی است و منابع مالی فعالیت‌های خود را از محل تعریف پروژه‌ها یا کمک‌های اهدایی بایستی تامین کند.

مدرسه توسعه پایدار، از طریق فعالیت‌های مختلف آموزشی، پژوهشی و مشاوره‌ای خود تلاش دارد که به توسعه ظرفیت تمامی کنش‌گران پیشرفت، آبادانی و توسعه پایدار کشورمان و ارتقای دانش، نگرش و مهارت‌های ایشان یاری برساند و همچنین، در صورت امکان، خود نیز برای حل مسائل توسعه پایدار کشور، به ایفای نقش بپردازد

راه‌های ارتباطی با مدرسه توسعه پایدار

اینستاگرام: [sdschool.ir](https://www.sdschool.ir)

تلگرام: [SDSchool](https://www.sdschool.ir)

آپارات: [sdschool](https://www.sdschool.ir)

شماره تماس: ۰۹۱۲۹۴۵۸۰۹۵

نشانی: میدان تیموری، ورودی شمالی دانشگاه صنعتی شریف، جنب دانشکده مکانیک، پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف. (جهت دسترسی راحت تر به موقعیت مکانی مدرسه توسعه پایدار، [اینجا](#) کلیک کنید)